

Una nova veu de la poesia israeliana: Tamir Greenberg

Jordi Font i Estrela

És ben sabut que la poesia gaudeix a Israel d'una vitalitat difícilment comparable a la que té en cap altre país. Els títols que es publiquen anualment són molts i les vendes arriben a unes xifres sorprenents atès el nombre d'habitants. En la millor línia de la difusió tradicional de la cultura hebrea, les revistes i els diaris —i no parlo de publicacions especialitzades— continuen essent preuades plataformes per a donar a conèixer la nova literatura. Cal tenir present, també, que les reduïdes dimensions del país i l'accessibilitat a la premsa, la ràdio i la televisió de la qual disposa la població en general i els poetes en particular afavoreixen la creació d'un medi idoni per al desenvolupament de les lletres i el seu coneixement.

Una veu recent —i dic recent encara que sóc plenament conscient que no és pas de la primera volada— és la de Tamir Greenberg. Aquest poeta va visitar el nostre país amb motiu del II Seminari de Traducció Poètica organitzat per la Institució de les Lletres Catalanes.¹

L'obra poètica de Tamir Greenberg (Tel Aviv, 1959) es limita a un únic llibre² que, en el moment de la seva aparició, va despertar un fort interès a Israel i ha estat assenyalat per la crítica com un important valor de la lírica en hebreu dels últims anys. El poemari es titula *Autorretrat amb un quantum i un gat mort*³ i se li va atorgar el premi Yerocham Luria el 1992. Ja el títol ens insinua que ens trobem davant d'un nou tipus de poesia, d'un to molt personal que, sense negar la possible influència dels poetes de la Generació de l'Estat i del Cercle de Tel Aviv, no pot, de cap manera, considerar-se'n la continuació. Elements clau en la poètica d'aquestes dues generacions, com ara la utilització del llenguatge i la temàtica científica o les referències explícites a la sexualitat, són presents en la poesia de Greenberg, però tant pel que fa al marc sociocultural en el qual es manifesten com per la seva funció, no s'han d'exagerar les concomitàncies i cal veure-les, només, com una con-

1. Al seminari (al qual també fou invitat Ronny Someck), dut a terme a Farrera de Pallars els dies 15-18 d'abril de 1999, participaren, en un dels dos grups de treball: Montserrat Bartuí, Pauline Ernest, Jordi Font, Francesc Parcerisas i Bàrbara Virgil. Les traduccions foren consensuades amb el poeta i tots els participants. De les que presento, *Oda i Història* són fruit d'aquesta trobada.
2. Actualment és en curs el procés de publicació del seu segon llibre que, segons que em diu l'autor, ve a ser una continuació del primer o, si més no, no s'hi aprecien contradiccions. Greenberg va escriure el 1992 una peça teatral, *El càntic de David*.
3. *Deyoqan `asmi `im quant we-hatul met*, Am Oved Publishers Ltd, Tel Aviv, 1993 [60 pàgines].

seqüència lògica de la plena assimilació del que en altres temps fou provocador i revolucionari.

La poesia de Greenberg sobta positivament pel perfecte encaix que hi troben el lirisme, la sensualitat i l'emotivitat d'una banda, amb la ciència, la precisió i el pensament, de l'altra. Cal destacar, en aquest sentit, la forta empremta que la formació acadèmica de Greenberg com a professional (arquitecte i urbanista) deixa en la seva poesia, que al mateix temps queda marcada per la seva vasta cultura i els seus coneixements de la literatura anglesa i americana —especialment, però no solament— i la filosofia clàssica.

Sense menystenir altres temes, la poesia de Greenberg se centra, primerament i principal, en l'amor i la mort. Això, potser, no diu gaire res perquè aquests temes són molt i molt recurrents en la literatura de tots els temps i en tots els idiomes. El que cal considerar, però, és el tractament que en fa. Sense alliberar-se d'un cert romanticisme —val a dir que no gens ensucrat— el que més interessa a Greenberg és l'essència de l'amor; un amor que no és pas immortal, sinó que fa fallida precisament per causa d'una altra essència, la humana, que tot sovint el destorba i, fins i tot, el destrueix. Això ens ho explica ell mateix, de forma molt acurada i amb referències immediates, en un dels seus poemes més estremidors:

Oda

El que més he odiat és la mort.
No, no la mort. Els morts. Més ben dit,
només un mort. Vull dir un noi de cabells negres.
Més ben dit —no he odiat. He estimat.

Sisplau, els qui aneu per la carretera de la costa cap al nord,
que passeu amb els fars encesos
les fosques piscifactories, trepitgeu a fons
l'accelerador i voleu, poseu
la ràdio i escolteu alegres la força
que s'escola de les connexions elèctriques:
perquè el meu amic era viu i passava entre vosaltres
i l'amor que tenia a la vida era més fort
que el poder destructor de la mort.

Vaig esperar un temps que tornés, després vaig desistir.
La seva imatge, que havia estat l'essència de la meua vida,
es tacà d'oblit. Em trobava sol sense ell.
No, no sol. Desconcertat. Vull dir...
el meu amor per ell s'agrandí.

Però quan camino descalç per la terra que es descompon,
perplex per l'astúcia del món material,
quan veig un gos aixafat a la vorera

amb una família de cucs nodrint-se del fetge,
quan escolto la remor de la vida que omple els prats,
els bars, els grans magatzems, els camps de futbol,
on cada individu és cisellat per la mà d'un artista,
quan intento imaginar-me una cadena immensa
on també hi ha lloc per al conqueridor, el creador,
el qui fa broma, i per a un que s'alegra de néixer
en un corrent curull de vitalitat fàcil...
aleshores ja no desitjo saber
si la forma té nom, quin és el seu sentit,
i què és més elevat: el fet d'estar viu o el seu propòsit.

Sisplau, els qui friseu en aquest moment al cor del no-res
delerosos d'irrompre al llindar del tercer mil·leni,
assedegats per experimentar el plaer de respirar,
vosaltres, que anheleu amb el cor emocionat viatges
cap a mons que l'ull de l'home no ha vist,
vosaltres, que donareu intel·ligència a la matèria,
que formulareu l'esperit amb equacions,
que treballareu per guanyar-vos la vida,
que dureu dol pels vostres morts,
que ofegareu la vostra desesperació en drogues.
Foneu tots els elements.
Foneu el ferro, sisplau. I el plom.
I el carbó. I el sofre.
Foneu també allò solitari. I passatger.
I elogiat. I celestial.
Foneu el vostre nom. Les cases vostres.
Els diners vostres. Foneu-los amb les vostres mans.
Amb la vostra passió. Amb la gran força
de la imaginació. Dirigiu raigs resplendents
a on crema el desig. Sospeseu
la pols a les mans. Escolteu
el dring de les gotes de pluja.
Perquè estava viu, el meu amic, i molt abans
que arribéssiu al món va ser oblidat,
i encara que els seus ulls bonics s'hagin assecat
i el seu dors estimat hagi estat devorat per la pols,
el goig que volia concedir-me no ha mort.
Esclataran en una flamarada d'emoció
els qui escolten el so que sempre batega,
seran glorificats els qui aconsegueixen
meravellar-se del que és subtil,
i en ells, en el seu esperit, en la seva riquesa, en la seva bellesa
ressonarà l'amor a la vida que hi havia en ell.

El poeta deixa ben palesa la seva visió, la seva rebel·lia contra les injustícies que a l'home del final del segle XX li toca viure, com a part d'una herència a la qual caldria renunciar. Aquest és el nus de la reflexió i de la dolor del poeta: la forta consciència de trobar-se al llindar del segle XXI, la qual cosa significa que el món arriba a un punt d'inflexió —no es parla pas en termes apocalíptics— en què l'home ha d'endegar un viatge cap a l'existencial. Davant, però, la impossibilitat de fer-ho, la solució és, de nou, l'amor:

Història

La mort passeja a prop.
El coneixement és temporani.
Nacions que considerem permanents es dispersaran
i altres s'aixecaran al seu lloc.

A més, les ciutats seran arrasades pel foc
i les torres de vidre s'esmicolaran.
Els vils, com sempre, prendran
les brides del poder; la iniquitat prosperarà.

Tot això, noi, són veritats comprovades,
però, a mi, a dir veritat, no m'importa gens.
Perquè sóc aquí i perquè la passió que crema el cor de Paris
ara em consumeix, sispiau, seu amb mi.

L'amor, però, no ho soluciona tot. Sempre existeix el perill de la pèrdua, la qual ens mena al record i, és clar, a la tan odiada solitud:

Hivern 6

El quinze de setembre
vaig fer vint-i-nou anys.
De llavors han passat dues setmanes. No s'ha acabat per mi
el mes de setembre, sinó per tothom.
Ahir va caure la primera pluja. Me n'he alegrat
i he rigut en veu alta. He recordat:
la teva imatge fa temps que es va perdre. Les meves nostàlgies s'han succeït.
Aquesta nit de nou dormiré al meu llit, amarat de somnis.
Miro per la finestra el carrer buit
i l'aire del meu interior és transparent i fred.
Ara llegeixo *Mort a Venècia*
i estic molt sol.

L'amor, la mort, la reflexió, el dolor... Hem esmentat fins ara aquests termes per fer referència, al capdavant, al tema central del llibre, l'*'ebel*, és a dir, el dol, l'afflicció per la pèrdua de l'estimat.

El llibre és en bona part construït sobre el diàleg entre el poeta i els seus interlocutors del passat: Kavafis, E.A. Poe, T.S. Eliot, Anàxagores i Heràclit, entre d'altres. No veiem, però, una exhibició gratuïta d'erudició, sinó una crida autèntica i personal en la qual es pot apreciar, fins i tot, una sol·licitud d'ajut de l'home del nostre temps als avantpassats, propers o no tant. Aquest artifici del diàleg ha fet que la poètica de Greenberg hagi estat comparada amb la que ens mostra Zach en llibres com *Poesies diferents* o *Tota la llet i la mel*.

La vacil·lació, el dubte, estan vehiculats en la poesia de Greenberg per una tensió dramàtica entre el món desitjat, natural i líric i l'artificial, advers i fred, que es manifesta en la tecnologia. Prova d'això n'és la següent poesia:

Elegia (7)

El primer experiment:

Impuls. La línia digital sense fi. Pantalla verda.

Llençol verd. Rostre verd. Àngel verd. Bip bip.

Ona d'amplitud zero. Miquel Àngel verd. *Pietà*:

$$M = E/C^2$$

M = massa del cos prim en el qual no hi ha vida.

C^2 = quadrat de la llum fina que cau sobre el rostre, sobre la pal·lidesa dels maxil·lars i una espatlla dèbil.

E = energia del record tènue, gemegós, que intenta desafiar les lleis de la natura i consolida amb les forces que li queden restes d'una cinta magnètica verda:

$$2 = 2$$

$$2-1 = 1$$

$$1 = 1$$

$$1 = 1$$

$$1 = 1$$

$$1-1 = 0$$

$$0 = 0$$

$$0$$

En l'altre experiment, basat en el que està escrit en la columna número set d'una llibreta blava i verda, potser hi ha amagat un consol.

Euler, assedegat d'amor, demostra l'existència del pare diví per mitjà d'una senzilla equació matemàtica:

amor, debilitat, aflicció i mentida. I immediatament després:

$$e^{i\pi} + 1 = 0$$

es donen totes les dades: doblec del paper, altura de l'ona, resplendor de la llum i la seva absència.

Finalment, a fi d'entendre la poesia de Tamir Greenberg és interessant recordar el text de T.S. Eliot que presideix el seu llibre:

... Descend lower, descend only
Into the world of perpetual solitude,
World not world, but that which is not world,
Internal darkness, deprivation
And destitution of all property,
Desiccation of the world of sense,
Evacuation of the world of fancy,
Inoperancy of the world of spirit...